

Tips van de dierenarts

In het midden van de zomer en aan het begin van het najaar kunnen melkveehouders te maken krijgen met hittestress bij hun dieren, een mineralentekort, een lagere drogestofopname uit weidegras door droogte en wormen. En hoe zorg je voor een soepele overgang naar de stalperiode? Vijf dierenartsen geven tips.

Tip
1

Mineralen in de zomer

Als de koeien en het jongvee buiten lopen, is het naast een goed parasietenmanagement belangrijk om te letten op de vitaminen, mineralen- en sporenelementvoorziening. Bij de melkgevende koeien loopt dat vaak wel goed, omdat die dagelijks brok krijgen, maar zoogkoeien, droge koeien en jongvee lopen wel risico op tekorten. De stoffen waar dan vooral op gelet moet worden zijn vitamine E, selenium en koper. Deze zijn belangrijk voor de weerstand van de dieren zelf, maar zeker ook voor de levensvatbaarheid van het ongeboren kalf. Voor zoogkoeien en droge koeien is verder nog magnesium een belangrijk mineraal: bij onvoldoende magnesiumopname kunnen ze kopziekte krijgen.

Er zijn meerdere manieren om tekorten te voorkomen. Dagelijks brok of koek verstrekken is een optie, al zal dat bij koeien of pinken van huis een stuk lastiger zijn. Likemmers met mineralen in het land zetten kan ook. Nadeel van deze methode is dat de dieren zelf niet kunnen 'meten' wanneer ze genoeg hebben. Omdat sommige stoffen al bij kleine overmaat giftig zijn, wordt er om overdosering te voorkomen vaak niet veel toegevoegd aan het mengsel in de emmers. Dan kunnen er ondanks dat er emmers staan en de beesten er ook van opnemen, toch nog tekorten zijn. Voor zout hebben de dieren wel een soort sensor, dus likblokken met alleen zout ophangen is, zeker met warm weer, wel een goed idee. De meest praktische oplossing om tekorten te voorkomen is het inschieten van bolussen. Die zijn er voor zowel jongvee als koeien. Deze lossen langzaam op in de pens en geven dagelijks de benodigde behoefte af. Ze werken vaak tot een maand of zes, dus het weideseizoen is dan doorgaans wel gedekt. Lees goed op de verpakking wat de dosering is. Bij de meeste merken moet men twee bolussen per dier inschieten.

Om te controleren of je vee genoeg (of misschien wel te veel) vitaminen, mineralen en sporenelementen binnenkrijgt, is het

best eens interessant om dat te laten meten. Voor jongvee, droge koeien en zoogkoeien ben je aangewezen op bloedtappen, voor melkvee kan het ook via melk uit de tank. Om een goed beeld te krijgen bij bloedonderzoek kun je het best een stuk of vijf dieren laten tappen. Het is het mooist als je er dan een paar kiest die net droog of wat verder van het kalven af zijn, een paar die

Bloedonderzoek geeft goed beeld

bijna moeten kalven en dan nog één die net gekalfd heeft. Zo krijg je een beeld over hoe de voorziening over die hele periode loopt. Voor het element koper gaat dat net even anders. Je kunt wel in bloed en melk meten of er een tekort is, maar voor een overmaat moet je een biopt uit de lever laten nemen. Neem voor de praktische details contact op met je eigen dierenarts. Meten is weten!

Dagne Overgoor-Swarte, Vallei & Wetering dierenartsen

Tip
2

Hittestress

Al bij een temperatuur van 22 graden Celsius en een hoge relatieve luchtvochtigheid (>90%) ervaart een koe hittestress. Om hittestress zoveel mogelijk te voorkomen kun je een aantal dingen doen. Zorg in de eerste plaats voor voldoende fris, schoon en goed bereikbaar drinkwater. Laat de koeien in de ochtend en avond weiden en niet op het heetst van de dag. Creëer voldoende schaduwplekken in de weide. Voor een koele stal helpen ventilatoren en het besproeien van het dak. Ook 'douches' in de stal verminderen hittestress bij koeien – let er hierbij op dat de waterdruppels zichtbaar zijn, gebruik geen mist. Koel gedurende 1 minuut en laat de douches dan 15 minuten uit. Als koeien last hebben van hittestress, zullen ze minder vreten (en als gevolg daarvan daalt de melkproductie). Door vaker te voeren, minimaal tweemaal daags, zorg je continu voor vers en smakelijk voer en stimuleer

je de voeropname zoveel mogelijk. Een verminderde voeropname zorgt voor minder herkauw- en pensactiviteit. Hierdoor neemt het risico op pensverzuring en lebmaagverplaatsingen toe. Voeg bicarbonaat toe aan het rantsoen om het risico op pensverzuring te verminderen. Overleg met de voerforlichter over de dosering en begin hier op tijd mee. Wees alert op uierontsteking en zorg voor schone ligboxen en afkalfhokken, want door de hoge temperaturen vermenigvuldigen bacteriën zich snel, waardoor de infectiedruk sterk op kan lopen. Daarnaast is het immuunsysteem van de koe tijdens een periode van hittestress minder goed in staat om te gaan met indringers. Ook in kalveriglo's kan de temperatuur hoog oplopen. Zet de iglo's in de schaduw en zorg dat de kalveren altijd vers water tot hun beschikking hebben.

Sanneke Maas, Slingeland Dierenartsen

Tip
3

Ontwormen

Voor maagdarm- en longworminfecties geldt dat de dieren daar een weerstand tegen moeten opbouwen en dus in een bepaalde mate geïnfecteerd moeten worden. Omdat van veelgebruikte wormmiddelen een groot deel weer uitgescheiden wordt in het milieu en daarmee schadelijk is voor onder andere het bodemleven, is het belangrijk zo min mogelijk anthelmintica voor te schrijven. Dat betekent dat door het doen van diagnostiek de mate van besmetting in een koppel beoordeeld wordt en er besloten wordt of er al dan niet behandeld moet worden. Met betrekking tot longworminfecties kan men mestonderzoek (jongvee) of tankmelkonderzoek (melkvee) laten doen, maar in de praktijk komt het er meestal op neer dat klinische diagnostiek het belangrijkste is. Met andere woorden, als de dieren een aantal weken in de wei lopen en ze gaan hoesten met de bijbehorende typische longwormgeluiden op de longen, dan is behandelen noodzakelijk. Datzelfde geldt voor een positieve tankmelkuitslag. Dat is een signaal dat de weerstandsofbouw tijdens de opfok niet helemaal naar wens is gegaan. Mogelijk lopen er dan hoogbesmette vaarzen in het koppel. Ook dan pas bij hoesten gaan behandelen. Vaccineren op jonge leeftijd

Koeien in het najaar in de wei. Vaak zit er dan nog behoorlijk wat eiwit in het gras.

FOTO: HENK TEN HAVE

vóór de eerste weidegang biedt de beste bescherming. Maagdarmworminfecties zijn in het begin van de weideperiode het best te monitoren door om de zes weken mestmonsters (steekproef) te nemen en een EPG te bepalen. Bij een te hoge eitelling is behandelen zinvol om groeiachterstand te voorkomen. Later in het seizoen en voor het opstallen geeft de pepsinogeenconcentratie in het bloed een betrouwbaarder beeld. Is die te hoog, dan is behandelen met opstallen zinvol en anders kan dat achterwege blijven.

Bij hoge concentraties afweerstoffen in de tankmelk, op een leverbotvrij bedrijf, heb je ook hier een signaal dat het in de opfok niet helemaal naar wens is gegaan. Door verdere analyse van bedrijfsgegevens, in combinatie met het beoordelen van die

dieren, moet bekeken worden of er daadwerkelijk sprake is van productievermindering bij bepaalde diergroepen, bijvoorbeeld de vaarzen. Dan pas mogen er behandelingsbeslissingen worden genomen. Het is zeker niet een signaal om koppelbehandelingen te gaan uitvoeren.

Peter Egberink, Dierenartsenpraktijk Dokkum e.o.

Tip
4

Van weidegang naar stalperiode

Voor boeren die fanatiek weiden is het najaar nog een heel mooie tijd om te weiden. Er zit vaak behoorlijk wat eiwit in het gras, zowel OEB als DVE. In combinatie met energie aan het voerhek zorgt dit ervoor dat we

als dierenartsen vaak gezonde dieren zien met een plus in de melk bij ook vooral de oud-melkte dieren.

Het weer zal uiteindelijk bepalen wat het beste moment is om dieren op te stallen. Voor dieren onder één jaar is het echter zo dat ze vanaf september het best opgestald kunnen worden. De hoeveelheid energie in het gras neemt dan snel af, de vergelijking met een watermeloen is van toepassing: het gras is smakelijk en genoeg aanwezig, maar de dieren groeien er niet van. De mineralengehaltes in het gras worden in het najaar ook minder waardoor de vruchtbaarheid onder druk kan komen te staan. Ook de wormen kunnen de jonge kalveren in het najaar parten spelen. Weidegang na september gaat vaak ten koste van de ontwikkeling van de jonge kalveren. Kort drachtige pinken kunnen echter prima langer buiten blijven. Een vuistregel die gehanteerd kan worden is de volgende: Kalveren geboren tussen juni en november kunnen op een leeftijd van 9 tot 12 maanden geweid worden en dan voor 1 september weer opgestald worden. De kalveren geboren tussen december en mei kunnen beter als drachtige pink de wei ingaan. Deze pinken dienen afhankelijk van de weersomstandigheden rond oktober weer opgestald te zijn.

Dieren die meerdere maanden buiten hebben gelopen en tegen oktober/november op stal komen, kunnen het best zo snel mogelijk geschoren worden. Deze dieren hebben een volle haarvacht en zullen snel gaan zweten. Dit verhoogt de kans op luchtwegproblemen en remt de voeropname en daarmee de groei. Het opstallen van jongvee kan bij grotere bedrijven het best in groepjes gedaan worden. Zodat er niet veel dieren van verschillende leeftijden tegelijk opgestald worden. Hierdoor verklein je de kans op een luchtweginfectie (bijvoorbeeld pinkengriep) doordat de infectiedruk lager is en er minder 'gevoelige dieren' tegelijk zijn. Laat ongeveer twee weken tussen het opstallen van de verschillende koppels zitten en begin met de jongste dieren. Bij een grote kans op problemen kunnen pinken bij het opstallen gevaccineerd worden met een neusvaccinatie (die werkt het snelst) of een injectie die een paar weken later nog herhaald dient te worden.

De pinken die voor het eerst een aantal maanden buiten hebben gelopen, kunnen

Bij warmte maken koeien graag gebruik van schaduwplekken

FOTO: GEESJE ROTGERS

bij het opstallen in het najaar ontwormd worden, indien nodig. Bij twijfel kun je mest of bloedonderzoek laten uitvoeren. Bij koeien is het zinvol om door middel van een tankmelkonderzoek de longwormbesmetting en maagdarmwormbesmetting te controleren. Vooral longwormbesmettingen zien we regelmatig als een probleem. Ook bij volwassen koeien, vooral als ze veel op dezelfde stukken hebben gelopen, zoals bij robotbedrijven. Ontwormen komt de gezondheid en productie ten goede, vooral bij een longworminfectie.

Verder is het van belang om bij een Mortellaroprobleem op een bedrijf de klauwen van de pinken te monitoren na het opstallen. Als ze bijvoorbeeld in een stal komen waar ze voor de weidegang niet in zaten, zou het zo kunnen zijn dat ze voor het eerst met Mortellaro in aanraking komen. Als dit bekend is, pas dan al vanaf de eerste week na het opstallen een voetenbad toe om schade door Mortellaro zoveel mogelijk te voorkomen.

Gerben Blankenvoorde, Diergeneeskundig Centrum Dalfsen

Tip
5

Grasopname in de zomer

In de warme en drogere maanden kunnen weidende koeien minder drogestof uit de wei opnemen. Het best kun je ze dan overdag binnenhouden en 's nachts weiden. Bij een temperatuur van boven 25 graden Celsius gooien koeien automatisch al hun dag- en nachtritme om: ze zijn in de nacht actiever. Door ze dan naar buiten te laten, weiden ze effectiever. Houd ze bij deze hoge temperaturen overdag binnen, misschien kun je ventilatoren aanzetten of de dieren met waterdruppels koelen. Verkoelen helpt echt en heeft zeker ook zijn invloed op de vruchtbaarheid in de volgende lactatie. Overdag voor schaduw zorgen in de wei is theoretisch ook een optie, maar dan zul je heel veel schaduw moeten creëren en dat is niet altijd gemakkelijk te realiseren. Bovendien, als veel koeien onder één boom gaan liggen, kan dat weer klauw- en uierproblemen veroorzaken.

Als je eenmaal per dag voert, overweeg dan om dit op te schalen naar twee of meerdere keren. Dan is het voer fris, zo maak je het vreten aantrekkelijk en blijft de drogestofopname beter op peil. Je zou ook bicarbonaat kunnen verstrekken om

pensverzuring tegen te gaan. Vergeet ook de droge koeien niet in de warme periodes. Kalveren van koeien onder hittestress worden eerder geboren en nemen minder afweerstoffen op uit de biest, wat uiteindelijk resulteert in een hogere afkalfleeftijd van de vaarzen en een lagere productie. Droge koeien zou je misschien beter helemaal niet weiden. Koel ze wel, vernevel water over hen. Dat zorgt ervoor dat ze hun warmte beter kwijt kunnen.

Marleen Doornbos, Groningerland Dierenartsen

